

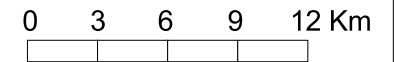

Netebekken

Legende

- Waterlopen waarvan historische gegevens gekend zijn
- Netebekken
- Bekkengrenzen

Bron digitale gegevens:
OC Gis Vlaanderen en
AMINAL-Water

4.3.8. Het bekken van de Nete

Van dit bekken zijn de Nete (type VIII), de Grote Nete (grootste deel type VI), de Kleine Nete (grootste deel type III), het Netekanaal (type XI) en de Aa (type VI, wordt type V stroomopwaarts Lille-Kasterlee) gedocumenteerd (zie fiches). De gegevens voor de Nete komen uit zeer diverse bronnen, zodat we kunnen aannemen dat de gegevens tamelijk volledig zijn. De Grote en de Kleine Nete zijn redelijk goed gedocumenteerd, van het Netekanaal zijn zeer schaarse gegevens gevonden (Bastiaens (1942), Poll (1947) en KBIN) evenals voor de Aa (Wauters, 1952).

4.3.8.1. De Nete

Over de waterkwaliteit en de structuurkwaliteit van de Nete tijdens de referentieperiode is sporadisch documentatie gevonden. Een artikel uit het Visschersblad (20/8/14-15) heeft het over de *'drinkwaterbedeeling van Groot-Antwerpen uit de Beneden-Nethe te Waalhem, die gevoed wordt door de Kleine en de Grootte Nethe.'* Men vond toen een te grote hoeveelheid Chloor in het water, afkomstig van twee fabrieken te *Quaedmechelen en te Tessenderloo, die geregeld de Grootte beek, de Laak, de Veerlelaak en de Grootte Laak en aldus de Grootte Nethe bevuilden, in zoverre dat herhaaldelijk deze rivier werd besmet en de visschen bij duizenden stierven.* De chloorvervuiling zou afkomstig zijn geweest van voormelde fabrieken *'die maar liefst 100 ton Calcium Chloruur per dag in de bijrivieren van de Grootte Nethe storten'*.

In het Visschersblad van 1931 haalt men even aan dat de vissers bezorgd zijn om de vervuiling veroorzaakt door het militaire kamp in Beverlo: 100000 liter afvalwater, 500000 liter waswater en 50000 liter urine worden per dag in de Nete geloosd, wat aanleiding gaf tot een verpestende stank (Visschersblad 18/2/2). Anderzijds heeft men het amper een maand later over een bruinvis die werd gesignaleerd op de Nete te Lier, ter hoogte van de 'Moll-poort', zodat het met de vervuiling nogal moet zijn meegevallen in de jaren 1930 (Visschersblad 18/3/9). Toch moet de tolerantiegrens voor salmoniden in deze periode reeds lang overtroffen zijn geweest, want men schreef in 1932: *'zalm kwam vroeger veel voor op de Durme en op de Nete, maar die tijd is reeds lang voorbij'* (Visschersblad 18/4/6). In 1932 moet er een belangrijke vissterfte zijn geweest ten gevolge van industriële vervuiling, want men schreef dat de Nete bedekt was met een rood-bruin schuim, waartussen honderdduizenden vissen dreven (Visschersblad 18/4/16). In 1938 schreef men in P&P een kort artikel waarin men vermeldde dat een viswedstrijd georganiseerd op de Nete in 1938 uitliep op een grote flop: 126 vissers namen aan de wedstrijd deel en visten gedurende een vol uur met als hallucinant resultaat amper één visje van 10 gram (P&P 1938f). In 1949 schreven Legrand en Rouleau dat alle Netes sterk vervuild waren. Men raadde de vissers aan hun kans te wagen in de Wamp, de Weerbeek, het Loey-einde of de Dessel, maar schreven er bij dat ze geen garantie boden op enig succes, zodat we mogen aannemen dat de vervuiling een groot stuk van het Netebekken had getroffen.

De gecompileerde historische soortenlijst geeft 25 soorten aan voor de Nete tijdens de referentieperiode: alver, zalm, baars, blankvoorn, bot, bruine Amerikaanse dwergmeerval, brasem, elft, elrits, fint, grote modderkruiper, karper, kopvoorn, paling, pos, regenboogforel, rietvoorn, riviergrondel, schol,

snoek, snoekbaars, spiering, tong, winde en zeelt. Met grote waarschijnlijkheid kan men ook driedoornige stekelbaars, tiendoornige stekelbaars en kolblei in deze soortenlijst opnemen, echter voor deze soorten vonden wij geen referenties.

Deze soortenlijst maakt dus melding van 3 'exoten' op de Nete. De regenboogforel werd in 1896 uitgezet ter hoogte van Westmeerbeek (P&P 1896g), zodat deze uitzetting tot de vroegste moet behoren in Vlaanderen. In 1905 heeft men het over 'catfisch' (waarschijnlijk de bruine Amerikaanse dwergmeerval) op de Nete, in de polderwateringen van Hingene en in de Calfortbeek te Puurs. Men schreef '*le catfisch à une tendance à remonter et à s'engager vers les eaux intérieures*' (P&P 1905a). De snoekbaarsintroductie op de Nete moet van vóór 1932 dateren, want men schreef dat de snoekbaars voor het eerst gevangen werd op de Nete in 1932 ter hoogte van Mol. Volgens hetzelfde artikel zou er snoekbaars op de Nete hebben gezeten tussen Postel en Retie. In de zandputten van Mol werden eveneens snoekbaarzen gevangen (P&P 1932f). In het Visschersblad (20/6/5) schreef men het volgende over de snoekbaars:

In België waren in 1902 - enkel in de Maas uitgezonderd - nog geen uitzettingen gebeurd... In 1909 zette de regering ook sanders van 6 maand oud in de Kempische en Turnhoutse vaarten uit. De eerste vangst van sanders, welke ons bekend is, is die van den heer K. Danneels, te Arendonck (3 van 3 kilo) in de vaart (Bocholt-Herentals?) ten jare 1910. Datzelfde jaar ving men er een van een halven meter lang in de Kleine Nethe te Grobbendonck. Ongetwijfeld was die uit de Kempische vaart in de Nethe terecht gekomen... Te Moll werden herhaaldelijk snoekbaarzen verschalkt: in 1927 of '28 één van 7 kilo. Op vele andere plaatsen van de Kempische vaart werden er nog gevangen. In elk geval is het bij enkele exemplaren gebleven; een bewijs dat deze vischsoort in onze wateren met slijkerigen bodem niet aardt.'

De Nete was (en is nog steeds) een zoetwatergetijdenrivier, en dat blijkt zeer duidelijk uit de historische soortenlijst. Tijdens de referentieperiode zijn de volgende trekvissoorten en mariene soorten gemeld: elft, fint, paling, schol, spiering, bot en tong. Voor de aanwezigheid van zalm hebben we geen referenties gevonden die melding maken van vangsten van deze soort op de Nete, zodat de aanwezigheid van zalm waarschijnlijk van vóór de referentieperiode dateert (cf 'zalm kwam vroeger veel voor op de Nethen' (Visschersblad, 19/7/8) en 'zalm kwam vroeger veel voor op de Nethe en de Durme, maar die tijd is reeds lang voorbij' (Visschersblad 18/4/6)).

De palingvangsten op de Nete waren wellicht zeer succesvol, wat blijkt uit een aantal cijfers. In 1924 stelde men dat de paling abundant was op de Nete en gemiddeld 16 kg per getijde en per 'echiquier' (kruisnet) zou hebben opgeleverd (P&P 1924b). In 1927 zou ten gevolge van een vervuiling van de Grote Nete en de Bollaak heel wat paling richting Lier zijn gevlucht. Men meldde dat toen 600 kg paling werd gevangen op '*La Nèthe inférieure à Lierre*'. De totale vangst van paling zou op enkele dagen tijd zijn opgelopen tot 1000 kg (P&P 1927c).

Bot zou voornamelijk op de Beneden-Nete zijn voorgekomen en moet toch redelijk abundant zijn geweest: 40 kg per 'echiquier' en per getijde (P&P 1924b). Dat bot op de Nete werd bevist blijkt ook uit een speciale toelating om op de Nete, de Rupel en de Durme te vissen met het net op bot, schol en

tong (P&P 1902a). Voor schol en tong is dit de enige referentie die we konden vinden en er is nergens een referentie die verwijst naar de effectieve vangst van deze soorten. Hoe ver deze soorten optrokken is niet echt duidelijk, maar het is niet onwaarschijnlijk dat deze soorten zich lieten meevoeren met de getijdeweg.

De spieringvangst moet voor de bewoners van de oevers van de Nete toch een belangrijke bron van inkomsten hebben betekend. Dit blijkt uit een artikel uit 1895 (P&P 1895a) waarin men stelde dat de spiering toen een iets verlaatte optrek kende en pas in april begon, zodat daardoor veel gezinnen het zonder extra inkomen zouden moeten stellen. Men probeerde toen bij de overheid te bekomen om de spieringvangst met de 'senne' (zeggenet) te verlengen tot april-mei, zodat de bewoners hun inkomsten vooralsnog zouden kunnen binnenrijven. De eerste spieringen werden normalerwijze gevangen begin februari en ten laatste half maart. Men stelde dat de vangst gemiddeld 7 kg per getijde bedroeg. Volgens een artikel uit 1919 is de Nete de ideale paaiplaats voor de spiering, omwille van de platen met harde zandbodem, waarop de spiering bij voorkeur gaat paaien (P&P 1919b). Dat de spieringen verder dan de beneden-Nete trokken blijkt uit ditzelfde artikel, waarin men vermeldt dat de spiering weer abundant is in de Kleine en de Grote Nete. De spieringvangst moet rond deze periode dus reeds aan sterke schommelingen onderhevig zijn geweest. Dit laatste wordt bevestigd door een artikel uit het Visschersblad (1933) met als titel 'De Vischvangst op de Schelde vóór 25 jaar' waarin men het even heeft over de Beneden-Nete. Hierin staat onder andere het volgende te lezen (Visschersblad 19/7/1):

Vanaf februari begon de trek van spiering, die in groote massa's de Beneden-Nethe opgezwoomen kwam en een bron van welvaart was voor de visschers'.

Hieruit blijkt dat rond de eeuwwisseling de spieringvangst nog zeer lonend was, maar rond de jaren 1930 niet meer. Dat het met de spieringvangst evenals de botvangst sterk achteruitging blijkt nogmaals uit een artikel uit 1927 (P&P 1927b):

De hoeveelheid bot en spiering wordt verwaarloosbaar'.

Hetzelfde lot was beschoren voor de elft en de fint, die vóór de eeuwwisseling nog algemeen moet zijn voorgekomen, maar rond 1908 sterk moet zijn achteruitgegaan, wat blijkt uit hetzelfde artikel als hierboven (Visschersblad 19/7/1):

In april kwam de elft hier paaien. De vangst was dan ongeveer midden mei in vollen gang. Met het wargaren werden bij elk opkomend tij zoowat 40 tot 100 stuks, met den trekzak 20-50 stuks en evenveel met den zegen buitgemaakt. Maar vele van die trekvischen keerden niet naar zee terug, vermoord door het vuile water dat in 1908 reeds tot het fort Ste Marie doordrong. De Meivisch (fint) kwam eenige weken later. In genoemd jaar (1908) werden nog slechts 75 licenties afgeleverd. De vangst ervan bracht niet zelden 300 fr. per week op. Thans (1933) is van elft of Meivisch eveneens geen spraak meer.'

Dat de vangsten inderdaad rond de eeuwwisseling (dus vroeger dan voor bot en spiering) begonnen achteruit te lopen, wordt nogmaals bevestigd door een artikel uit P&P (1901b) van 1902: 'de vangst van elft en fint begint achteruit

te lopen'. In ditzelfde artikel staat dat elft en fint mogen bevestigd worden in de 'Nèthe inférieure', vanaf de sluis van Lier tot aan de monding van de Rupel.

Het is duidelijk dat de verslechtering van de waterkwaliteit oorzaak nummer 1 is voor de teloorgang van deze trekvisbestanden, zoals blijkt uit onderstaande aanklacht (Visschersblad 19/7/1):

'En thans? (anno 1933) In het afgelopen jaar werd tijdens het zomerseizoen zelfs geen steurkrab noch boven noch beneden Antwerpen meer gevangen. Geen enkele visscher heeft er nog een armzalig bestaan kunnen vinden. Honderden van die stakkerds zijn verplicht geweest een ander bestaan te zoeken. En de regering heeft die ongelukkigen aan hun lot overgelaten om aan de immer toenemende watervervuiling vrijen teugel te geven. Schande!'

Er zijn geen referenties gevonden voor de aanwezigheid van prikken op de Nete zelf. Toch is het zeer waarschijnlijk dat de rivierprik er moet zijn voorgekomen, aangezien in de collectie van het KBIN een exemplaar aanwezig is uit het Netekanaal (1942).

Naast de trekvissen op de Nete, die slechts tijdens de paaiperiodes aanwezig waren, zijn een aantal meer residentiële soorten kenmerkend geweest, waaronder een aantal karperachtigen.

Bijzonder te vermelden is de elrits, een soort waarvan in de literatuur uitermate schaarse gegevens zijn teruggevonden. De vrijwel enige informatie over deze soort tijdens onze referentieperiode zijn de vermeldingen van elrits gebruikt als aasvis om op forel of zelfs op baars te vissen. Toch zijn hier en daar vermeldingen gevonden over de verspreiding van deze soort. Legrand en Rouleau (1949) stelden dat deze soort voorkwam op de Netes, op verschillende plaatsen. Bamps en Geraets (1897) stelden dat deze soort abundant voorkwam op de Maas en zijrivieren en ook in 'het Kempisch Kanaal' (Bocholt-Herentals). Aangezien de elrits een obligaat reofiele soort is (een soort waarvan alle levensstadia gebonden zijn aan stromend water) zouden we hem niet verwachten in een kanaal. Nochtans staat in een anoniem werk (1894) dat deze soort zowel in stromende als stilstaande waters kan voorkomen. Hoewel we geen harde referentie voor de elrits op de Nete hebben, nemen we toch aan dat deze soort ook hier voorkwam, doch waarschijnlijk preferentieel de bovenlopen ging opzoeken (cf Grote en Kleine Nete).

Naast de elrits kwam ook de kopvoorn, eveneens een obligaat reofiele soort, op de Nete voor. Legrand en Rouleau (1949) meldden hem in het 'Kempisch Kanaal' en het Albertkanaal, het Visschersblad in de Kleine Nete en de Nete (Visschersblad 20/4/17), P&P (1926c) in de Grote Nete. Schreiner (1960) merkte op dat de kopvoorn zeldzaam was, behalve in de Grote Nete.

De alver en de winde zouden eveneens deel hebben uitgemaakt van de fauna van de Nete, echter de enige referentie voor deze soorten is afkomstig van Wauters (1952). Daarnaast zijn referenties gevonden voor blankvoorn, brasem, karper (volgens Schreiner (1960) slechts sporadisch op de Nete gevangen), rietvoorn, riviergrondel, winde en zeelt. Over de abundanties van deze soorten is jammer genoeg geen informatie gevonden.

Volgens de Selys-Longchamps (1887) kwam de grote modderkruiper voor in de Nete. Voor het biermpje en de kleine modderkruiper werden geen referenties gevonden.

Het roofvisbestand van de Nete bestond uit baars, paling, snoek en kleine hoeveelheden snoekbaars (zie hoger). Over de abundantie van baars is niets bekend, echter de snoek was algemeen tussen Olen en Emblehem (P&P 1909g) en abundant tussen Emblehem en Lier (P&P 1924b). Op de Herseltse loop zou zeer veel snoek hebben gezeten, echter klein van stuk (P&P 1913i). Hoewel we niet over een referentie beschikken voor de **kwabaal** op de Nete, kunnen we op basis van de collectiegegevens van het KBIN (kwabaal uit Netekanaal (1942)) en het voorkomen van kwabaal op de Grote Nete (P&P 1926c) aannemen dat deze soort eveneens voorkwam op de Nete.

Tenslotte vermelden we pos die volgens de Selys-Longchamps (1842) en Gens (1885) algemeen was op de Nete. Voorts nemen we aan dat stekelbaars en waarschijnlijk ook kolblei eveneens op de Nete voorkwamen.

Bij recent onderzoek naar pollutanten in paling werd de Nete bemonsterd en werd naast paling ook blankvoorn, blauwbandgrondel, driedoornige stekelbaars, kleine modderkruiper, rietvoorn zonnebaars en zeelt gevangen (Goemans, persoonlijke mededeling). Aangezien het hier niet om een echte visbestandopname gaat zijn zeer zeker veel soorten niet gevangen. Bijkomende gegevens werden verkregen van Yseboodt (visdatabank UIA - dep. biologie / onderzoeksgroep ecosysteembeheer en Provinciale Visserijcommissie Antwerpen). Aangezien de bemonsteringscampagne momenteel nog bezig is zijn ook deze gegevens onvolledig.

Volgende soorten werden gevangen op de Beneden-Nete: driedoornige en tiendoornige stekelbaars, paling, baars, bittervoorn, blankvoorn, blauwbandgrondel, bot, brasem, gibel, karper, kolblei, rietvoorn, snoekbaars en winde. Deze lijst kan ter vervollediging worden aangevuld met zeelt, kleine modderkruiper en zonnebaars (zie hoger), wat een totaal maakt van 18 soorten.

Vergelijking van de historische soortenlijst met bovenstaande lijst geeft het volgende:

- 10 soorten zijn gemeenschappelijk voor beide periodes: baars, blankvoorn, bot, brasem, karper, paling, rietvoorn, snoekbaars, winde, zeelt.
- 15 soorten werden recent niet meer gevangen: alver, zalm, bruine Amerikaanse dwergmeerval, elft, elrits, fint, grote modderkruiper, kopvoorn, pos, regenboogforel, grondel, schol, snoek, spiering, tong.
- Van 8 soorten welke recent werden gevangen, zijn geen historische referenties gevonden: bittervoorn, blauwbandgrondel, driedoornige stekelbaars, gibel, kleine modderkruiper, kolblei, 10-doornige stekelbaars, zonnebaars.

De 'gemeenschappelijke' soorten zijn met uitzondering van bot (trekvis) en winde (partieel reofiel) alle eurytope of limnofiele soorten, de zogenaamd meer banale soorten dus.

Zeer opvallend is de recente afwezigheid van heel wat trekvis en mariene soorten. Ook het aandeel aan reofiele vissoorten is in de recente periode

teruggelopen, hoewel we de elrits onder voorbehoud dienen te plaatsen omdat deze soort historisch wellicht niet in de Nete thuishoort (zie hoger). Tekenend in voor de achteruitgang van het visbestand is eveneens de recente afwezigheid van de snoek. Behalve bot en paling komt tevens geen enkele trekvis meer voor! Het is overigens twijfelachtig of de nieuw vermelde soorten inderdaad ook nieuw zouden zijn: het is reeds meermaals gezegd dat de stekelbaarzen nauwelijks werden vermeld in de referentieperiode, en dat de kolblei wellicht werd verward met de brasem, de giebel met de karper. Behalve de bittervoorn zouden dus enkel de blauwbandgrondel en de zonnebaars nieuwe soorten zijn. Dit zijn beide exoten.

We kunnen besluiten dat op de Nete reeds rond de eeuwwisseling geen zalm meer voorkwam, maar dat anderzijds belangrijke hoeveelheden paling, spiering, bot, elft en fint, schol en tong, op de Nete voorkwamen. Het trekvisbestand op de Nete is gradueel achteruitgegaan, in hoofdzaak door de verslechterde waterkwaliteit, zodat eerst zalm uit de Nete verdween, gevolgd door elft en fint (rond de eeuwwisseling) en tenslotte spiering en bot (rond de jaren 1930). Verder werd de Nete gekenmerkt door de aanwezigheid van enkele obligaat reofiele soorten zoals elrits en kopvoorn en kwamen daarnaast ook bedreigde of thans in Vlaanderen uitgestorven soorten voor zoals grote modderkruiper en zeer waarschijnlijk ook kwabaal. Over abundantie of relatieve abundantie van de karperachtigen is niets bekend, maar de grote snoekstand kan toch wijzen op 'gezonde' populaties. We kunnen ongetwijfeld spreken over een ernstige verschuiving in de visstand: thans is geen sprake meer van populaties eigen aan een getijdenrivier.

4.3.8.2. De Grote Nete

De Grote Nete wordt voor het grootste gedeelte geclassificeerd als een grote Kempense beek. Vanaf Berlaar kan de Grote Nete geclassificeerd worden als zoetwatergetijdenrivier en stroomopwaarts van Balen is het een kleine Kempense beek. De Grote en de Kleine Nete vormen samen de Nete.

Voor een schets van de waterkwaliteit verwijzen we naar de Nete.

Historische soortenlijst

16 soorten: zalm, baars, blankvoorn, bot, brasem, elrits, karper, kopvoorn, kwabaal, paling, rietvoorn, riviergrondel, snoek, spiering, winde en zeelt.

In deze lijst vinden we aldus geen enkele 'exoot' terug, hoewel het zeer waarschijnlijk is dat de Bruine Amerikaanse dwergmeerval, gezien haar aanwezigheid in de Nete, ook in de Grote Nete moet zijn voorgekomen. Gezien het toch geringe succes van de snoekbaars in de Nete (zie hoger) kunnen we verwachten dat de snoekbaars, als hij al zou zijn voorgekomen, het niet goed deed op de Grote Nete.

Voor de bespreking van de trekvissen verwijzen we in de eerste plaats naar de Nete. Toch is het belangrijk te vermelden dat we wel referenties gevonden hebben voor spiering en bot, maar niet voor elft en fint op de Grote Nete. Het is mogelijk dat deze laatsten voorkwamen in het zoetwatergetijdengebied van de Grote Nete, echter is het onwaarschijnlijk dat elft en fint verder

stroomopwaarts trokken om in de bovenloop te paaïen. Van spiering en zeker van bot is gekend dat zij ver stroomopwaarts kunnen trekken.

Bij de karperachtigen ontbreekt de alver, die door Wauters (1952) werd opgegeven voor de Nete, maar niet voor de Grote Nete noch voor de Kleine Nete. Anderzijds is de kopvoorn zeer expliciet vermeld op de Grote Nete door Legrand en Rouleau (1949), het Visschersblad (20/4/19), P&P (1926c) en Schreiner (1960), volgens hem een zeldzame soort, behalve voor de Grote Nete, zodat deze soort ongetwijfeld kenmerkend is voor deze waterloop. Ook de elrits werd voor het Netebekken alleen expliciet voor de Grote Nete vermeld door Legrand en Rouleau (1949). Deze vermelding is toch zeer verassend omdat altijd werd aangenomen dat de elrits zeer zeldzaam was in Vlaanderen en volgens de meeste auteurs (de Selys-Longchamps (1842), Gens (1885), Maes (1898), Rousseau en Steven (1915), Van Aelbroeck en Rentiers (1913) alleen voorkwam in het Maasbekken. Alleen Bamps en Geraets (1897) stelden nog dat de elrits daarnaast nog voorkwam in het ‘canal de la Campine’ of het Kempisch kanaal (Bocholt-Herentals). In het vissersblad schreef men dat in het Albertkanaal (welke deels het Netebekken doorkruist) ‘*vermoedelijk ook geuvels (riviergrondel) en ellerlingen (elrits?) te vangen zijn*’.

Voor het overige is de samenstelling van de visfauna (op basis van de gevonden referenties!) erg gelijkaardig aan de fauna van de Nete, wellicht met dit verschil dat deze waterloop waarschijnlijk minder op aanwezigheid van trekvis kon rekenen en dat kopvoorn en elrits eerder voor de Grote Nete dan voor de Nete kenmerkend zijn.

De recente soortenlijst (visdatabank UIA - dep. biologie / onderzoeksgroep ecosysteembeheer en Provinciale Visserijcommissie Antwerpen) meldt 24 soorten: Amerikaanse hondsviis, baars, beekprik, bermpje, blankvoorn, blauwbandgrondel, bruine Amerikaanse dwergmeerval, brasem, driedoornige stekelbaars, gibel, karper, kleine modderkruiper, kolblei, kopvoorn, paling, rietvoorn, riviergrondel, serpeling, snoek, snoekbaars, tiendoornige stekelbaars, winde, zeelt en zonnebaars.

Vergelijking met de historische soortenlijst geeft het volgende beeld:

- 10 soorten zijn gemeenschappelijk aan beide periodes: baars, blankvoorn, brasem, karper, kopvoorn, paling, rietvoorn, riviergrondel, snoek, winde en zeelt.
- 13 soorten zouden enkel recent zijn waargenomen: Amerikaanse hondsviis, beekprik, bermpje, blauwbandgrondel, bruine Amerikaanse dwergmeerval, driedoornige stekelbaars, gibel, kleine modderkruiper, kolblei, serpeling, snoekbaars, tiendoornige stekelbaars en zonnebaars
- 5 soorten zijn recent niet meer geobserveerd: zalm, bot, elrits, kwabaal en spiering.

Uit de gemeenschappelijke soorten (winde en kopvoorn) blijkt dat de Grote Nete haar reofiel karakter heeft behouden. Bij de ‘recent’ waargenomen soorten moet een en ander toch genuanceerd worden.

Het is onwaarschijnlijk dat het bermpje pas recent zou zijn opgedoken en niet aanwezig zou zijn geweest in de referentieperiode, echter er werd voor deze soort geen enkele referentie gevonden die dat kon bevestigen. Van de drie-

en de tiendoornige stekelbaars evenals van de kolblei kan worden aangenomen dat zij ook tijdens de referentieperiode voorkwamen (zie de reeds verschillende malen aangehaalde redenen hierboven). De bruine Amerikaanse dwergmeerval was zeer waarschijnlijk aanwezig (zie hoger). Dit zou dus betekenen dat alleen de Amerikaanse hondsvij (slechts in 1949 door Poll gemeld in Vlaanderen), de gibel, de snoekbaars, de zonnebaars, de beekprik, de serpeling en de kleine modderkruiper nieuwe soorten zouden zijn. Van deze drie laatste soorten werden geen historische referenties gevonden, wat zeker niet betekent dat deze soorten afwezig waren rond de eeuwwisseling. Naar alle waarschijnlijkheid kwamen beekprik en kleine modderkruiper voor in de Grote Nete, maar werden ze omwille van hun kleine afmetingen en hun nulwaarde als hengelsportvij over het hoofd gezien. Mogelijks kwam serpeling in de referentieperiode er niet voor, daar deze soort door sportvissers meestal wel bekend is, doch nergens vermeld werd. De andere recente soorten (gibel, snoekbaars en zonnebaars) zijn alle 'exoten'.

Van de 5 (7 als we elft en fint bijrekenen verdwenen soorten zijn er 35 trekvissoorten en 1 soort (kwabaal) die is uitgestorven in België. We kunnen besluiten dat er duidelijke verschuivingen zijn gebeurd in de visstand op de Grote Nete. Vooral het afwezig blijven van trekvissen als spiering, bot, zalm en eventueel fint en elft is kenmerkend voor deze verschuiving. Bij de karperachtigen is de afwezigheid van elrits opvallend. Veel van deze soorten zijn 'vervangen' door 'exoten', waarvan waarschijnlijk de gibel, de zonnebaars, de snoekbaars, en zeker de Amerikaanse hondsvij en de blauwband recente soorten zijn. Als belangrijke oorzaak moet waarschijnlijk de waterkwaliteit naar voren worden geschoven.

4.3.8.3. De Kleine Nete

De Kleine Nete is voor het grootste deel geclassificeerd als een type III (grote beek van leem- zandleem- en niet-Kempische zandstreek > 3m).

Er zijn geen gegevens gevonden over de waterkwaliteit van de Kleine Nete tijdens de referentieperiode. Legrand en Rouleau (1949) schreven dat alle Netes aangetast waren door vervuiling, echter hoe het vóór 1949 was is niet bekend.

Historische soortenlijst

16 (18) soorten: zalm, baars, blankvoorn, bot, brasem, elft, fint, elrits, karper, kopvoorn, paling, riviergrondel, (schol), snoek, snoekbaars, spiering, (tong) en zeelt.

Deze lijst bevat dus slechts 1 'exoot', namelijk de snoekbaars. Onder het onderdeel Nete werd reeds aangegeven dat de snoekbaars het in het Netebekken niet bijzonder goed deed. De eerste vangstmelding van snoekbaars op de Kleine Nete dateert van 1910 (Visschersblad 20/6/5). Er werden geen referenties gevonden voor de bruine Amerikaanse dwergmeerval, echter het is zeer waarschijnlijk dat deze ook voorkwam op de Kleine Nete (zie ook hoger).

Voor de Kleine Nete er wel een referentie gevonden die 'les aloses' aangeeft voor deze waterloop. We gaan er van uit dat men met 'les aloses' zowel elft als fint bedoelde'. De referentie voor schol en tong is dezelfde als voor de

Nete, zodat we niet van een harde referentie kunnen spreken. Het is mogelijk dat deze soorten ooit de Kleine Nete opzwoomen, meegevoerd door de getijden. Voor de discussie over de terugloop van de trekvisbestanden verwijzen we naar de Nete.

De karperachtigen op de Kleine Nete zijn dezelfde als deze voor de Nete, met uitzondering van de alver, die alleen door Wauters (1952) werden opgegeven voor de Nete. De winde ontbrak blijkbaar op de Kleine Nete, terwijl deze soort zowel voor de Nete als voor de Grote Nete werd opgegeven. Het is dan ook eerder twijfelachtig dat de winde niet tot de fauna van de Kleine Nete zou hebben behoord.

Er dient opgemerkt te worden dat er voor de Kleine Nete een harde referentie bestaat voor de kopvoorn, die in het vissersblad onder de naam 'Maalder' werd aangegeven voor zowel de Nete als de Kleine Nete. De referentie voor de elrits is geen harde referentie. Zoals gezegd werd deze soort door Legrand en Rouleau (1949) opgegeven voor 'de Netes'. De Bollaak en de Nijlenbeek zouden belangrijke paaiplaatsen geweest zijn voor blankvoorn en brasem (P&P 1924b). Men schreef dit naar aanleiding van een verlaatte paaitijd op de Kleine Nete, die slechts startte op 4 mei 'peu visible et interrompu plusieurs fois. Les frayères de brèmes, gardons et carpes étaient les plus abondantes.' De Bollaak zou zeer visrijk zijn geweest, de Nijlenbeek had een modderige bodem (P&P 1926c). Verder is over de abundanties van de soorten niets bekend.

De recente soortenlijst (visdatabank UIA - dep. Biologie / onderzoeksgroep ecosysteembeheer en Provinciale Visserijcommissie Antwerpen) meldt 23 soorten welke zeer sterke overeenkomst vertoont met de recente lijst voor de Grote Nete: alver, Amerikaanse hondsvij, baars, bermpje, blankvoorn, bruine Amerikaanse dwergmeerval, brasem, driedoornige stekelbaars, karper, kleine modderkruiper, kolblei, kroeskarper, paling, pos, rietvoorn, riviergrondel, serpeling, snoek, snoekbaars, tiendoornige stekelbaars, winde, zeelt en zonnebaars.

Vergelijking van beide lijsten levert het volgende resultaat:

- 9 soorten zijn gemeenschappelijk voor beide periodes: baars, blankvoorn, brasem, karper, paling, riviergrondel, snoek, snoekbaars, en zeelt.
- 14 soorten zouden pas recent zijn geobserveerd: alver, Amerikaanse hondsvij, bermpje, bruine Amerikaanse dwergmeerval, driedoornige stekelbaars, kleine modderkruiper, kolblei, kroeskarper, pos, rietvoorn, serpeling, tiendoornige stekelbaars, winde en zonnebaars.
- 9 soorten zijn recent niet geobserveerd: zalm, bot, elft, fint, spiering, (schol en tong), elrits en kopvoorn.

Gezien de gelijkaardige evolutie, verwijzen we voor de discussie naar de Grote Nete. Er dient opgemerkt te worden dat de kopvoorn er recentelijk werd uitgezet (Verreycken, persoonlijke mededeling).

4.3.8.4. Het Netekanaal

Van het Netekanaal zijn zeer weinig gegevens gevonden, maar de enkele referenties zijn zeker het vermelden waard: kwabaal en rivierprik werden beiden in 1942 in Viersel in 'canal longeant la route vers Lierre' buitgemaakt (Collectie KBIN). Dit kan niet anders dan het Netekanaal zijn. Volgens Bastiaens (1942) kwam de snoekbaars abundant voor op het kanaal.

4.3.8.5. De Aa

De Aa is geclassificeerd onder type VI (grote Kempense beek). Van deze waterloop zijn alleen schaarse gegevens gevonden in Wauters (1952). We verwijzen dan ook naar de fiche in bijlage II.

